Ба Шурои диссертатсионии 6D.KOA-012
назди Донишгоҳи давлатии тиҷорати Тоҷикистон
(734061, ш. Душанбе, кӯчаи Деҳотӣ, 1/2)

ТАҚРИЗИ

муқарризи расмӣ, доктори илмҳои иқтисодӣ, дотсент Маҳмадалӣ Б.Н. ба диссертатсияи Досиев Маҳмадшоҳ Назарович дар мавзуи «Идоракунии рушди соҳибкории экологӣ дар шароити ташаккули «иқтисоди сабз»: назария, методология, амалия» барои дарёфти дараҷаи илмии доктори илмҳои иқтисодӣ аз рӯйи ихтисоси 08.00.06 – Иқтисодиёт ва идоракунӣ тибқи самтҳои фаъолият (08.00.06.06 – Иқтисодиёти соҳибкорӣ).

1. Мутобиқати диссертатсия ба ихтисосҳо ва самтҳои илм, ки аз рӯйи онҳо диссертатсия ба ҳимоя пешниҳод шудааст

Диссертатсияи Досиев М.Н. дар мавзуи «Идоракунии рушди соҳибкории экологӣ дар шароити ташаккули «иқтисоди сабз»: назария, методология, амалия» дар заминаи Феҳристи ихтисосҳои илмӣ, ки аз ҷониби Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон тасдиқ гардидааст, ба анҷом расонида шуда, ба бандҳои зерини Шиносномаи ихтисоси 08.00.06 – Иқтисодиёт ва идоракунӣ тибқи самтҳои фаъолият (08.00.06.06 – Иқтисодиёти соҳибкорӣ) мувофиқат менамояд: 1. Рушди назария ва методологияи соҳибкорӣ; таҳияи методикаи ташкили фаъолият дар шаклҳои мухталифи соҳибкорӣ; 3. Қонуният ва тамоили рушди соҳибкорӣ дар шароити муосир; 4. Пешгӯии тағйиротҳои сохтории рушди соҳибкорӣ дар шароити ҷаҳонишавӣ; 6. Ташаккул ва рушди шаклҳои гуногуни соҳибкорӣ: аз рӯйи нишонаҳои ташкилӣ-ҳуқуқӣ; миқёси фаъолият; намуди фаъолияти соҳибкорӣ (истеҳсолӣ, тиҷоратӣ, молиявӣ, миёнаравӣ ва ғ.); 8. Танзим ва дастгирии давлатии фаъолияти соҳибкорӣ; 10. Ҳолат ва дурнамои низомҳои байналмилалӣ, миллӣ ва минтақавии соҳибкорӣ, алоқамандии онҳо; 15. Ташаккул ва рушди фазои мусоиди соҳибкорӣ; 18. Маблағгузорӣ дар пешбурди самараноки фаъолияти соҳибкорӣ; 19. Ташкили ҳамкории сохторҳои ҳокимияти давлатӣ ва бахши соҳибкорӣ; 20. Шарикии давлат ва бахши хусусӣ дар фаъолияти соҳибкорӣ.

2. Мубрам будани мавзуи диссертатсия

Таҳқиқоти диссертатсионии Досиев Маҳмадшоҳ Назарович дар мавзуи «Идоракунии рушди соҳибкории экологӣ дар шароити ташаккули «иқтисоди сабз»: назария, методология, амалия» мутобиқ ба яке аз самтҳои Стратегияи

миллии рушди Ҷумҳуриии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030 ва стратегияи рушди иқтисоди "сабз" барои солҳои 2023-2037 ба иҷро расидааст. Аз ҷумла дар Стратегияи миллии рушди Ҷумҳуриии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030 оид ба масъалаҳои экологӣ чунин қайд шудааст: «...таҳдидҳои назарраси демографӣ ва экологӣ, ки бо онҳо кишвар рӯ ба рӯ гаштааст, талабот ба шароитҳои манзилу маишӣ зиёд гардида, ифлосшавии муҳити зист ва сатҳи пасти идоракунии экосистемаҳо, ҳифзи гуногунии биологӣ, харобшавии заминҳо, осебпазирӣ ба оқибатҳои тағйирёбии иқлим, дастрасӣ ба оби тоза ва санитария, аз ҷумла нобудкунии партови маиширо дар бар мегиранд».

Ҳамзамон бояд зикр намуд, ки раванди ташаккули иқтисоди "сабз" идомаи мантиқии рушди устувор буда, дар фарқият бо он ҳамбастагии унсурҳои рушди иқтисодиро бо устувории экологӣ инъикос менамояд.

Ташаббуси иқтисоди сабз ба истифодаи механизмҳои бозоргонӣ барои ба даст овардани рушди устувор, нигоҳдории сармояи табиӣ дар сатҳи милливу байналмилалӣ ва таъмини шуғли аҳолӣ аз ҳисоби ташкил кардани ҷойҳои кории сабз ҷудо мешавад. Соли 2008 аз ҷониби Созмони Милали Муттаҳид «Ташаббуси «иқтисоди сабз» эълон карда шуд, ки он дар расонидани кӯмак ба ҳукуматҳои кишварҳои гуногун барои дигар кардани самти сиёсати иқтисодии онҳо ҷиҳати истифодаи афзалиятноки технологияҳои аз ҷиҳати экологӣ тоза, манбаъҳои таҷдидшавандаи энергия, хизматрасонӣ дар соҳаи таъминоти об ва нақлиёти аз ҷиҳати экологӣ тоза, зарурати идоракунии партовҳо, бунёди биноҳои сабз, кишоварзии босубот ва ғайра равона шудааст.

Илова бар ин, бояд қайд намуд, ки дар ибтидои асри XXI яке аз омилҳои муҳими стратегии рушди устувори иқтисоди миллӣ ва баланд бардоштани сатҳу сифати зиндагии аҳолӣ бояд ташаккули соҳибкории мутамаддин дониста шавад, ки метавонад дар асоси принсипҳои иқтисоди "сабз" фаъолият намояд.

Аз ҳамин лиҳоз, бо дарназардошти ақидаҳои баёнгардида бояд қайд намуд, ки мавзуи Идоракунии рушди соҳибкории экологӣ дар шароити ташаккули «иқтисоди сабз»: назария, методология, амалия – дар шароити кунунӣ мубрам маҳсуб ёфта, муаллиф тавонистааст, ки нақши соҳибкории экологиро дар ҳалли масоили экологӣ ва татбиқи принсипҳои иқтисоди "сабз" пешниҳод намояд.

Дар шароити муосир истифодаи самараноки захираҳои табиӣ ва ҳифзи муҳити зист яке аз проблемаҳои сатҳи глобалии ҳам назариявӣ ва ҳам амалӣ ба ҳисоб меравад. Дар миқёси мамлакатҳои ҷаҳон ин муаммо рӯз то рӯз мубрамият пайдо намуда, аз тарафи роҳбарони давлатҳо, ташкилот, созмонҳои байналмилалӣ чораҳои судманд андешида шуда истодааст. Новобаста аз ин

иқдомҳо, бо сабабҳои объективӣ муаммоҳои экологӣ-иқтисодӣ фаъолият ва ҳудудаш васеъ мегардад.

Хусусан, масъалаҳои алоқамандии вазъияти экологӣ ва тамоюлҳои рушди иқтисодиёти мамлакат, аз ҷумла таъсири сатҳи рушди иқтисодиёт ба экология ва арзёбии сифати муҳити зист тамоюли афзоиши сатҳи ифлосшавӣ, хусусан зиёдшавии партов ба атмосфера, аз рушди иқтисодӣ ва саноатикунонӣ вобастагӣ дорад.

Дарки мушкилоти экологӣ сараввал аз ҷониби ташкилотҳои байналмилалӣ ба миён омада, минбаъд ҳар як давлатҳои ҷаҳонро водор сохт, ки муаммоҳои экологиро дарк намоянд ва консепсияи рушди устуворро коркард ва амалӣ кунанд. Вобаста ба ин, дар маҳалҳо таҳияи механизм, усул ва методҳои таъмини расидан ба ҳадафҳои экологӣ дар рушди устувори кишвар яке аз вазифаҳои афзалиятноки ҳукумати ҷумҳурӣ ба ҳисоб меравад. Махсусан, ташкил ва рушди соҳибкории экологӣ барои рушди иқтисодиёти кишвар бояд ба ҷузъи ҷудонопазири сиёсати иқтисодии ҳар як давлат табдил дода шавад. Зеро, зарурати беҳтар намудани ҳолати муҳити зист, ва идоракунии самараноки рушди соҳибкории экологӣ дар шароити ташаккули иқтисоди "сабз" яке аз масъалаҳои муҳими таҳқиқоти илмӣ ба шумор меравад, ки маҳз мавзуи диссертатсионӣ ба он бахшида шудааст.

Дар ҳақиқат, имрӯзҳо муаммоҳои рушди соҳибкории экологӣ дар ҳар як кишвар мубрам ба шумор меравад. Мутаассифона, ҳоло масоили зиёде мавҷуданд, ки оид ба такмили идоракунии рушди соҳибкории экологӣ ва истифодаи самараноки захираҳои табиӣ, муҳофизати экология ва табиат, таъмини рушди босуботи кишвар ва ташаккули иқтисоди "сабз" вобастагӣ доранд, ба пуррагӣ ҳаллу фасли худро наёфтаанд. Дар айни замон, бисёр ҷанбаҳои таъмини рушди соҳибкории экологӣ ба таври кофӣ мавриди омӯзиш қарор дода нашудааст. Махсусан, ба шароити муосири рушд ҷавобгӯ набудани таҳқиқоти назариявӣ ва амалии арзёбӣ ва ташаккули рушди соҳибкории экологӣ ҳамчун заминаи гузариш ба рушди босуботи иқтисодӣ муҳиммияти мавзуъро боз ҳам баландтар мегардонад. Далелҳои назариявию методӣ ва аз нуқтаи назари амалӣ пурра ҳаллу фасл нагардидани ин проблемаҳо аҳаммият ва мубрамияти кори илмиро собит намудааст. Ҳадафи таҳқиқот инкишофи муқаррароти илмии идоракунии рушди соҳибкории экологӣ дар шароити ташаккули иқтисоди "сабз" ва асосноккунии таъмини шароити мусоид барои рушди соҳибкории экологӣ, таҳияи тавсияҳои амалӣ оид ба такомули идоракунии рушди соҳибкории экологӣ мебошад, ки дар шароити муосири Ҷумҳурии Тоҷикистон мубрам маҳсуб меёбад.

3. Дараҷаи навгонии натиҷаҳои дар диссертатсия бадастомада ва нуқтаҳои илмие, ки барои ҳимоя пешниҳод мешаванд

Навгонии илмии диссертатсияи тақризшаванда дар он таҷассум меёбад, ки муқаррароти илмӣ-амалӣ оид ба идоракунии рушди соҳибкории экологӣ дар шароити иқтисоди "сабз" бо тарзи маҷмуӣ ва бонизом арзёбӣ гардидааст. Натиҷаҳои назарраси илмии рисола аз унсурҳои зерин таркиб ёфтааст:

- дар таҳқиқоти илмӣ муаллиф асосҳои илмию назариявии мафҳуми «иқтисоди сабз»-ро мавриди таҳқиқ қарор дода, онро ҳамчун унсури муҳим ва тамоюли муосири рушди устувори иқтисоди ҷаҳонӣ арзёбӣ кардааст. Ҳамчунин муаллифи диссертатсия таърифи «иқтисоди сабз» пешниҳод намудааст, ки ба қобилияти ҳавасмандгардонии рушди иқтисодӣ, коҳиш додани хатарҳои экологӣ ва мусоидат ба суботи иҷтимоӣ такя мекунад. Муаллиф дар асоси таҳлили асноди байналмилалӣ, адабиёти илмӣ ва маълумоти оморӣ принсипҳо ва механизмҳои асосии ташаккул ва рушди «иқтисоди сабз»-ро муайян намуда, таъсири онро ба нишондиҳандаҳои макроиқтисодӣ ва рушди устувор нишон додааст.

- моҳият ва хусусиятҳои соҳибкории экологӣ дар сохтори «иқтисоди сабз» бо дарназардошти таҳлили таҷрибаи ҷаҳонии идоракунии он баррасӣ шудаанд. Муаллиф мафҳуми соҳибкории экологиро бо такя ба равишҳои назариявии мавҷуда ва ворид кардани тафсири муаллифӣ ба гардиши илмӣ, ки нақши соҳибкории экологиро ҳамчун қувваи ҳаракатдиҳандаи «иқтисоди сабз» таъкид мекунад, муфассал шарҳ додааст. Ба таҳлили таҷрибаи ҷаҳонии идоракунии соҳибкории экологӣ диққати махсус дода шуда, дар асоси он тавсияҳо барои рушди он дар шароити иқтисоди миллӣ таҳия гардидаанд. Муаллиф таҷрибаҳои муваффақро аз кишварҳои гуногун таҳқиқ намуда, омилҳои асосии пешрафт ва монеаҳоро дар рушди соҳибкории экологӣ муайян кардааст;

- дар кори диссертатсионӣ механизм ва принсипҳои идоракунии рушди соҳибкории экологӣ мавриди баррасӣ қарор дода шудааст, ки саҳми назаррас дар заминаи методологии таҳқиқоти рушди устувор ва соҳибкории экологӣ мебошад. Муаллиф равиши маҷмӯиро пешниҳод кардааст, ки он имкон медиҳад на танҳо саҳми мустақими соҳибкории экологӣ тавассути коҳиши таъсири манфӣ ба муҳити зист ва самаранокии истифодаи захираҳо баҳо дода шавад, балки таъсири ғайримустақими он тавассути татбиқи навовариҳо, иштироки фаъол дар баланд бардоштани маърифати экологӣ ва ташкили ҷойҳои кории "сабз" объективӣ арзёбӣ карда шавад. Ин механизм таҳия ва мутобиқсозии нишондиҳандаҳои мавҷудаи самаранокии экологиро барои

татбиқи онҳо дар соҳаҳои мухталиф ва миқёси корхонаҳо бо назардошти хусусиятҳои фаъолияти иқтисодӣ ва шароити иқтисодии миллӣ дар бар мегирад;

- дар таҳқиқот омилҳои асосии рушди соҳибкории экологӣ дар шароити муосир ошкор гардидаанд. Муаллифи диссертатсия омилҳои ба рушди соҳибкории экологӣ таъсиррасонро ҳамаҷониба таҳлил ва гурӯҳбандӣ намудааст. Дар рисола таснифоти муфассали ин омилҳо, аз ҷумла ҷанбаҳои берунӣ ва дохилӣ, аз таҳдидҳои глобалии экологӣ ва қонунгузории байналмилалӣ то сиёсатҳои миллӣ, хусусиятҳои фарҳангӣ ва салоҳиятҳои инфиродии соҳибкорон оварда шудааст. Ин таҳлил бо таҳияи тавсияҳои муаллиф оид ба ташаккули муҳити мусоид барои соҳибкории экологӣ, аз ҷумла зарурати ҳамгироии устуворӣ ба барномаҳои таълимӣ ва стратегияҳои соҳибкорӣ пурра карда шудааст

- таҳлили ҳолати муосир ва тамоюлҳои рушди фаъолияти соҳибкорӣ, аз ҷумла соҳибкории экологӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон амалӣ гардонида шудааст. Дар таҳқиқот вазъи муосири фаъолияти соҳибкорӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистонро бо таваҷҷуҳ ба рушди соҳибкории экологӣ арзёбӣ гардида, тамоюлҳо, мушкилот ва имкониятҳои асосии фаъолияти соҳибкорӣ дар заминаи устуворӣ экологӣ муайян карда шудааст. Муаллиф таъсири сиёсати миллии иқтисодӣ, экологӣ ва инноватсиониро ба рушди соҳибкории экологӣ арзёбӣ намудаааст, ки ба таҳияи самтҳои стратегии дастгирӣ ва рушди он имконият медиҳад;

- дар диссертатсия ҳамчунин арзёбии вазъи рушди соҳибкории экологӣ дар ҷумҳурӣ ва минтақаҳои он дар шароити саноатикунонии босуръати иқтисоди миллӣ амалӣ гардидааст. Муаллиф ба таври муфассал таъсири соҳибкории экологиро ба равандҳои саноатикунонии босуръат бо назари навоварона муайян намудааст. Дар таҳқиқот ҳам ҷанбаҳои мусбат ва ҳам манфии ин ҳамкориро таҳлил намуда, мушкилот ва имкониятҳои асосии соҳибкории экологиро дар заминаи саноатикунонии босуръат таъкид мекунад. Тавсияҳои дар асоси таҳлил гузаронидашуда ба ҳадди аксар расонидани манфиатҳои экологӣ ва иҷтимоӣ аз рушди саноат, аз ҷумла пешниҳодҳо оид ба ҳамгироии таҷрибаҳои устувори экологӣ ба равандҳои истеҳсолӣ ва ҳавасмандгардонии навовариҳо дар соҳаи экология ва рушди устувор равона карда шудаанд;

- моҳият, махсусият ва самтҳои асосии танзим ва дастгирии давлатии соҳибкории экологӣ бо назардошти ҳамгироии ҷумҳурӣ ба равандҳои глобалӣ муайян карда шудааст. Дар диссертатсия таҳлили сиёсатҳо ва тадбирҳое, ки ба

дастгирии соҳибкории экологӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон равона шудаанд, бо назардошти ҳамгироӣ ба иқтисоди ҷаҳонӣ пешниҳод гардидааст. Муаллиф муайян кардааст, ки чӣ гуна ҳамкории байналмилалӣ ва ташаббусҳои глобалии экологӣ ба ташаккули сиёсати дохилии экологӣ ва амалияи дастгирии соҳибкории "сабз" таъсир мерасонанд. Тавсияҳои таҳияшуда доираи чорабиниҳоро доир ба ҳавасмандгардонии молиявӣ ва такмили барномаҳои таълимӣ, ки ба ташаккули муҳити мусоид барои рушди соҳибкории экологӣ нигаронида шудаанд, фаро мегиранд;

- дар рисолаи илмӣ нақши мақомоти худидоракунии маҳаллӣ дар рушди устувори соҳибкории экологӣ муайян гардидааст. Аз ҷониби муаллиф таҳлили ҳамкории субъектҳои соҳибкории экологӣ ва ҳукуматҳои маҳаллӣ анҷом дода шуда, ҷанбаҳои асосии дастгирии онҳо дар заминаи ҳавасмандгардонии рушди устувор дар сатҳи маҳаллӣ муайян гардидааст. Дар таҳқиқот махсусан аҳамияти таҳия ва татбиқи барномаҳо ва ташаббусҳои маҳаллии экологӣ, ки ба фароҳам овардани шароит барои ташаккул ва рушди соҳибкории ба муҳити зист нигаронидашуда ва таҳкими масъулияти иҷтимоии он мусоидат мекунанд, асоснок гардидааст;

- дар диссертатсия самтҳои афзалиятноки стратегияи рушди соҳибкории экологӣ дар шароити ташаккули «иқтисоди сабз» таҳия гардидааст. Ба қатори самтҳои стратегӣ барои рушди соҳибкории экологӣ, аз ҷумла инноватсия, навсозии технологӣ, дастрасӣ ба маблағгузорӣ, баланд бардоштани маърифати экологӣ ва ғайра пешниҳод карда шудааст. Ҳамчунин соҳаҳои асосии рушди соҳибкории экологӣ, ба монанди саноати "сабз", кишоварзии "сабз", нақлиёти "сабз", сайёҳии "экологӣ" ва ғайра муайян гардидаанд. Муаллиф муносибати ҳамаҷонибаи банақшагирии стратегиро дар асоси таҳлили хусусиятҳои миллӣ ва минтақавӣ, инчунин талабот ва имкониятҳои корхонаҳои самти экологӣ асоснок намудааст. Ин самтҳо барои ташаккули сиёсати самараноки дастгирии соҳибкории экологӣ, ки ба гузариш ба «иқтисоди сабз» мусоидат мекунад, заминаи асосӣ ба ҳисоб мераванд;

- тавсияҳо оид ба беҳтар намудани муҳити сармоягузорӣ дар соҳаи соҳибкории экологӣ ва рушди маърифати экологӣ асоснок гардидаанд. Муаллиф тавсияҳои мушаххасро барои беҳтар намудани фазои сармоягузорӣ ва ҳавасмандгардонии сармоягузорӣ ба лоиҳаҳои экологӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳия ва пешниҳод кардааст. Ин тавсияҳо тадбирҳоро барои такмил додани заминаи қонунгузорӣ, содда кардани расмиёти маъмурӣ барои лоиҳаҳои экологӣ, пешниҳоди воситаҳои молиявӣ ва ҳавасмандгардонӣ, аз қабили имтиёзҳои андоз, грантҳо ва субсидияҳои экологӣ дар бар мегиранд. Илова бар

ин, ба зарурати рушди маърифати экологӣ ва баланд бардоштани огоҳии ҷомеа дар бораи манфиатҳои рушди устувор ва соҳибкории экологӣ диққати махсус равона карда шудааст. Муносибати ҳамаҷониба барои ҳамгироии маърифати экологӣ ба барномаҳои таълимии ҳама сатҳҳо, аз давраи томактабӣ то таҳсилоти олӣ, инчунин ба барномаҳои таълими касбӣ ва такмили ихтисос пешниҳод карда шудааст.

3. Асоснокӣ ва эътимоднокии хулосаҳо ва тавсияҳои дар диссертатсия зикршуда

Муаллиф дастовард ва нуқтаи назари олимони ватанӣ ва хориҷӣ, махсусан таҷрибаи давлатҳои аз ҷиҳати саноат пешрафтаро оид ба таъмини рушди босубот ҳам аз ҷиҳати иқтисодӣ ва ҳам экологӣ эҷодкорона истифода намудааст. Ҳамчунин, маводи омории расмии нашршуда, қонунҳо ва санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ, маълумоти марказҳои илмӣ-таҳқиқотӣ, маводи конфронсҳои илмӣ-амалиро доир ба масъалаҳои таҳқиқшаванда моҳирона мавриди баррасӣ ва таҳқиқ қарор додааст.

Дар диссертатсия асоснокии хулоса, пешниҳод ва сатҳи илмияти он гувоҳӣ медиҳанд, ки муаллиф асарҳои илмии олимони ватаниву хориҷиро дар самти идоракунии рушди соҳибкории экологӣ, муаммоҳои арзёбии вазъи муосири фаъолияти соҳибкории экологӣ, инчунин ташаккули онро дар Ҷумҳурии Тоҷикистон эҷодкорона истифода намудааст.

Муаллиф бо истифода аз усулҳои гуногуни таҳқиқот, аз ҷумла усули муқоисавӣ, таҳлилу синтез, таҳлили сохторию функсионалӣ, оморию иқтисодӣ, индексӣ, индуксия ва дедуксия, инчунин истифодаи усулҳои маҷмуӣ имконият пайдо кардааст, ки ба ҳадафи асосии таҳқиқот – коркарди асосҳои назариявӣ ва амалии такомули идоракунии рушди соҳибкории экологӣ дар шароити ташаккули иқтисоди "сабз" муваффақ гардад.

Заминаи иттилоотии таҳқиқоти илмиро дастурҳо, баромадҳо ва Паёмҳои Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ - Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон, стратегия ва барномаҳои давлатии рушди иқтисодӣ-иҷтимоӣ, маълумоти расмии Агентии омори назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, вазоратҳои соҳавӣ, асарҳои илмии олимони ватанӣ ва хориҷӣ, маводи конференсияҳои илмӣ-амалӣ ва ҳисобот, ки ба масоили ташаккули иқтисоди "сабз" ва идоракунии рушди соҳибкории экологӣ бахшида шудаанд, ташкил додаанд.

Навоварии илмии диссертатсия дар гузориш ва асосноккунии заминаҳои назариявӣ ва методологӣ, методӣ оид ба такмили идоракунии рушди

соҳибкории экологӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, ҳамчунин тавсия ва пешниҳодҳои илмӣ ва амалӣ оид ба баланд бардоштани нақш ва мақоми масъалаи мазкур дар шароити ташаккули иқтисоди "сабз" инъикоси худро меёбад.

Натиҷаҳои таҳқиқот гувоҳӣ медиҳанд, ки муаллиф оид ба мавзуи баррасишаванда адабиёт ва дастовардҳои илмиро хеле эҷодкорона истифода намуда, мустақилона далелҳои омориро вобаста ба ҳадафи таҳқиқот гирд оварда, мавриди коркард ва таҳлили амиқ қарор додааст.

5. Аҳамияти илмӣ, амалӣ, иқтисодӣ ва иҷтимоии натиҷаҳои диссертатсия бо нишон додани тавсияҳо оид ба истифодаи онҳо

Аҳаммияти назариявӣ ва амалии таҳқиқот ба ғанӣ гардонидани назарияҳои илмии рушди устувор ва иқтисодиёти кишвар мусоидат менамоянд. Дастовардҳои таҳқиқотро Вазорати саноат ва технологияҳои нави Ҷумҳурии Тоҷикистон, Вазорати кишоварзии Ҷумҳурии Тоҷикистон, Вазорати рушди иқтисод ва савдои Ҷумҳурии Тоҷикистон, Вазорати молияи Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳангоми коркарди барномаҳои рушди соҳаҳои хоҷагии халқи ҷумҳурӣ дар асоси ба инобат гирифтани омилҳои экологӣ метавонанд истифода баранд.

Хулоса ва тавсияву пешниҳодҳои илмии кор дар фаъолияти хоҷагидории мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатии шаҳру ноҳияҳо дар ҷараёни экологизатсияи истеҳсолот, ташаккули механизмҳои идоракунии фаъолияти соҳибкории экологӣ дар мамлакат, ҳамчунин дар коркарди нақшаву барномаҳои минтақавии рушди соҳибкориии экологӣ дар шароити ташаккули иқтисоди "сабз" истифода карда мешаванд.

Натиҷаҳои муҳими таҳқиқот аз ҷониби Кумитаи ҳифзи муҳити зисти мамлакат дар ҷараёни таҳия ва татбиқи стратегияҳо ва барномаҳои такмили идоракунии рушди фаъолияти соҳибкории экологӣ ва татбиқи стратегияи рушди иқтисоди "сабз" истифода бурда мешаванд. Ҷузъҳои алоҳидаи кор, ки дар худ тавсияҳои назариявиро ҷиҳати такмили идоракунии рушди соҳибкории экологӣ фаро гирифтааст, дар таълими фанҳои «Асосҳои фаъолияти соҳибкорӣ», «Менеҷменти экологӣ» ва «Экология», «Иқтисоди "сабз"» ва ғайра истифода бурда мешаванд.

8. Нашри натиҷаҳои диссертатсия дар маҷаллаҳои тақризшавандаи илмӣ

Мақолаву асарҳои интишорёфтаи муаллиф, иқтибосҳои илмӣ ва хулосаву пешниҳодҳои дар диссертатсия ҷойдоштаро инъикос менамоянд. Аз рӯйи

натиҷаҳои кори диссертатсионӣ 80 мақолаи илмӣ, аз ҷумла 28 мақола дар маҷаллаҳои илмии аз тарафи КОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон тақризшаванда ба нашр расонида шудааст. Дар ҳамаи мақолаҳои илмии нашрнамудаи Досиев М.Н. муҳтавои таҳқиқот тибқи муқаррарот инъикоси худро ёфтааст.

7. Эродҳо ва ҳолатҳои баҳсталаб доир ба диссертатсия

Новобаста ба дастовардҳои назарраси илмӣ дар диссертатсия баъзе камбудӣ ва норасоиҳо мавҷуд мебошад:

1. Дар қисмати «дараҷаи таҳқиқи мавзуи илмӣ» муаллиф таҷрибаи бисёр олимони ватаниро қайд намудааст, вале кадом самти мавзуи таҳқиқот аз ҷониби онҳо омӯхта шудааст, мушаххасу саҳеҳ нишон дода нашудааст.

2. Дар зербоби 1.3. сухан оид ба масъалаи омӯзиши таҷрибаи хориҷӣ оид ба идоракунии рушди соҳибкории экологӣ меравад, ки аз он ҷумла таҷрибаи як қатор кишварҳои ҷаҳон ба монанди ИМА, давлатҳои аъзои Иттиҳоди Аврупо ва дигар кишварҳои ИДМ кофӣ омӯхта шудааст. Агар муаллиф мушаххастар нишон дода метавонист, ки татбиқи таҷрибаи кадоме аз ин кишварҳо барои ҷумҳурии мо мувофиқи мақсад аст, сифати таҳқиқот боз ҳам беҳтар мешуд.

3. Дар раванди таҳқиқот таърифи муаллифии низоми идоракунии рушди соҳибкории экологӣ дар мамлакат пешниҳод шудааст, вале вижагиҳои хоси ин мафҳум ба таври саҳеҳ шарҳ дода шавад, беҳтар мебуд.

4. Дар доираи зербоби 4.3 нақши мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ дар рушди босуботи соҳибкории экологӣ муфассал таҳқиқ шудаанд, вале самтҳои дастгирии мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, ки қобили қабуланд, пурра баррасӣ мегардиданд, ба манфиати кор мебуд.

5. Дар баъзе бахшҳои матни диссертатсия риоя нашудани талаботи техникии таҳияи кори диссертатсионӣ ба мушоҳида мерасад

Вале, метавон қайд кард, ки камбудӣ ва норасогиҳои ҷойдошта аҳаммият ва қимати илмию амалии таҳқиқотро паст намекунад ва хусусияти тавсиявӣ доранд. Сохтори диссертатсияи докторӣ аз нуқтаи назари мантиқӣ дуруст буда, рисолаи мазкур дорои унсурҳои навгонии илмӣ мебошад.

Диссертатсияи Досиев М.Н. дар сатҳи зарурӣ омода карда шуда, аз ҷиҳати мазмун мутобиқи талаботи мавҷуда буда, натиҷаи фаъолияти мустақилона ва ба анҷомрасида ба шумор меравад.

9. Мувофиқати диссертатсия ба «Тартиби додани дараҷаи илмӣ»

Автореферат ва корҳои нашршудаи муаллиф дар худ таркибу мундариҷаи диссертатсия ва навгонии илмии корро инъикос менамояд. Диссертатсия сохтори мантиқан мукаммал дошта, дар он натиҷаҳои назарраси илмӣ оид ба такмили идоракунии рушди соҳибкории экологӣ дар шароити ташаккули иқтисоди "сабз" асоснок гардида, мазмуни асосӣ шарҳи пурраи худро ёфтаанд.

Умуман, диссертатсияи тақризшаванда дар мавзуи «Идоракунии рушди соҳибкории экологӣ дар шароити ташаккули «иқтисоди сабз»: назария, методология, амалия» аз рӯйи натиҷаҳои илмӣ ва амалии худ ҷавобгӯи талаботи бандҳои 31 ва 33-и «Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ», ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, № 267 тасдиқ гардидааст, таҳия карда шудааст ва муаллифи он Досиев Маҳмадшоҳ Назарович сазовори додани дараҷаи илмии доктори илмҳои иқтисодӣ аз рӯйи ихтисоси 08.00.06 – Иқтисодиёт ва идоракунӣ тибқи самтҳои фаъолият (08.00.06.06 – Иқтисодиёти соҳибкорӣ) мебошад.

Муқарризи расмӣ:
Доктори илмҳои иқтисодӣ, дотсент,
Ректори Донишкадаи кӯҳию
металлургии Тоҷикистон **Маҳмадалӣ Б.Н.**

Суроға: 735730, Ҷумҳурии Тоҷикистон, шаҳри Бӯстон, кӯчаи А.Баротов 6. Тел.: (+992 3451) 5 02 89. Факс: (+992 3451) 5 02 89. E-mail: gmit_tajikistan@mail.ru
Имзои д.и.и., дотсент Маҳмадалӣ Б.Н.-ро тасдиқ менамоям.

Сардори раёсати кадрҳо
ва корҳои махсуси ДКМТ, **Мӯминова Д.М.**